

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj január—juniusig azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy

postai úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Gróf Nádasdy Ferencz.

Most, midőn a birodalmi lapok telvék azon ragyogó ünnepek leírásával, melyek a dicső emlékeztető Mária Terézia által alapított katonai érdemrend százados évfordulatának valának szentelve; most, midőn szorgalmas kutatás tárgyát teszik a mult század hőseinek hadi tettei, — illő, hogy mi is vessünk hátra egy pillantást s jóva téve mások feledékenységet, kipótolva mások mulasztásait, nehány sort szenteljünk azon hazánkfiai emlékeknek, kik ama válságos időkben mentő oszlopai valának a trónnak s birodalomnak s ezáltal hazánknak s nemzetünknek.

Ezek sorában első helyen áll gróf Nádasdy Ferencz, a Mária-Terézia-rend legkorábbi s legelső vitézeinek egyike.

Akár az ősi származást, akár a világi fényt és hatalmat, akár a közügyek körül szerzett érdemeket s a közpálya legmagasb fokain való szereplést tekintjük: alig találunk hazánkban fényesebb nemzetségre, mint a Nádasdyaké. E család tagjainak viselt dolgai végig vonulnak nemzetünk egész történetén és épen oly változatos, s megható jelenetekben oly gazdag részleteket nyújtnak, mint a történet maga.

Csupán a feltünőbb neveket lehet itt érintenünk. Ott találjuk őket már az Árpádok korszakában, mint gazdag főurakat előkelő állomásokon; később az Árpád vére kihaltával Róbert Károly partján, kiért éltöket áldozzák László és Dénes; ott van Zsigmond király sárkány-vitézei között Salamon fia Mihály, az erdélyi Nádasdy-ágnak törzsapja; Hunyady János kormányzósága alatt Nádasdy László védelmezte a zalai sz. Adorjáni benczék apátságát a külföldről betörő lovagok és kalandorok ellenében; Mátyás király egyik legnagyobb hőse volt Nádasdy Ferencz, ki szeretett fiát Tamást a legnagyobb gonddal neveltette Bolognában s Rómában, idővel ez is vitte nemzetségét a legmagasabb fénypontra. Ezen Tamás volt II. Lajos királynak több küludvarnál igen gyakran használt követe, ott hallá meg a mohácsi csata rettenetes hírét is; majd az özvegy királynét kísérelt elhagyott szomorú vándorlásaiban. Ő volt később az ország rendinek hírnöke I. Ferdinándhoz, tudtára adandó ennek, hogy magyar királylyá lön megválasztva. Ferdinánd megbízta a budai

várparancsnoksággal s az épen oly vitéz hadvezért, mint ügyes államférfiut, később az ország rendinek bizalma a nádori székre ülteté. Fia Ferencz vasmegyei főispán, koronaőr s lovászmester volt. Ennek Pál fia ismét katona lett s a „kanizsai hős” nevére tett szert.

Ezután homály borult egy időre a nemzetség fénylő szerencse-csillagára. 1671-ben a Wesselényi, Frangepán és Zrinyiféle összeesküvés következtében egy Nádasdy Ferencz is verpadon mult ki s hátramaradt 11 fia ősi örökségét, a gazdag birtokokat nem nevezheté többé sajátjának. Többnyire közszolgálatba léptek a most már vagyontalan főnemesek, de elődeik erős szelleme élt még bennök s a mit a sors megtagadott tőlök, azt kivívta önerejük és tehetségök. Közülök László csanádi püspök, Tamás somogyi főispán s koronaőr lett, Ferencz kardot kötött s több hőstett után tábornoki rangot nyert. Örömmel nézett nagy reményekkel serdülő fiaira, kiktől az ősi dicsőség megújulását várta — és nem csalatkozott.

Ezen fiak egyike volt azon Nádasdy Ferencz, kinek arczképét itt nyújtjuk olvasóinknak.

Midőn Mária Terézia, kinek örökösödési jogát a külhatalmasságok elismerni vonakodtak, mindenoldalról fenyegetve látta trónját, szorult helyzetében a magyarokhoz fordult. Tudja mindenki, hogy a magyar országrendek szép és szeretett királynéjokért „életöket és véröket” ígérék föláldozni. Az ígéretet tüstént követé a tett, a magyarok fegyvert ragadtak. A tábornál Nádasdy Ferencz, az öreg tábornok fia, lett parancsnokká, s oly nagy hirt szerze a porosz háboruban,

Gróf Nádasdy Ferencz.

hogy egész Európa az ő vitézségéről beszélt, s Franciaország gyakorlott seregei is futottak insurgensei elől.

Ő támadta meg Trautenaunál a porosz sereget, s nemcsak a hadi pénztárt, hanem a király sátorát is zsákmánynyá tette. Olaszországba is küldé Mária Terézia Nádasdyt a drezdai béke után 1746-ban, hol a spanyolokat legyőzte és Piacenzát elfoglalta, daczára annak, hogy 7000 ember védelmezé. A Rotto-fredói ütközet után don Filipet kergetve, csaknem egyszerre ért vele Genuába s a várost és köztársaságot elfoglalt.

A hosszas háboruskodásnak végre az aacheni béke vetett véget 1748-ban s a hősök hazájokba tértek vissza.

Nádasdy Ferencz, lovassági tábornok levén, sokkal nagyobb fontosságu hadi vezér volt, mintsem a viszontagságos hétéves háboruban szerep ne jutott volna neki. Ekkor szerzé magának a halhatatlanság koszoruját. Ő és Serbelloni vívták ki 1757. június 14-én (tehát épen 100 évvel ezelőtt) a kollini ütközetet, hol Fridriknek több ezer poroszsal kevesedett meg ereje s következése az lön, hogy Prága az ostrom alul felszabadult és Csehországból a poroszok egészen kitakarodtak. E fényes győzelem emlékére alapítá Mária Terézia a jövő hőseinek számára a mai napig legnagyobb becsben álló katonai rendet, mellynek egyik méltó büszkesége volt a kollini hős is.

Nádasdy tovább haladt győzelmében. Winterfeld tábornokot Holzbergnél megverte, bevette a bevehetlennek tartott Schweidnitzot; Kleist és Schönaich hadvezéreket elejté, Boroszlót elfoglalt. Midőn Fridrik Sziléziának segítségére közelgett, a Lotharingi herczeg eléje akara menni, mit Nádasdy ellenzett s e helyett azt tanácslá, hogy várják be Leuthennél. A vezérek azonban nem egyezének meg véleményökben, Nádasdynak engedni kellett. De a bekövetkezett érzékeny veszteség tanusítá, milly helyesen látott előre Nádasdy. Mária Terézia mind őt, mind a herceget visszahívá a táborból, s hasznos szolgálatait megjutalmazandó, a társországok bánjává nevezé ki.

Ezen nagyhirű férfiú, nemzetségének második alapítója lett, s 75 éves korában halt meg 1783.

I l o n k a.

Uri vendége van
A szegény kis háznak,
Nagy jókedve vagyon
Szükölködő Pálnak
A ház gazdájának.

Messze, messze tajról
Vendégek érkeztek,
Hozzá háztűz-látni,
Leányt kérni jöttek —
És jó választ nyertek.

Elvitték Ilonkát
Fényes magas várba,
Selyemből bársonyból
Volt minden ruhája,
Ült nagy boldogságba.

Éltes komor ember
Volt az uraférje,
Szerette Ilonkát,
Igaz, hogy szerette,
Elhalt csak ő érte;

Ilonka beteg lett;
Nem sirt, nem jajgatott;
A lelke fájt neki,
Naponta sorvadott,
Lett egy élőhalott.

Ilonka hallgatott,
Hangosan vert szíve . . .
És nagy örömben
Lengrott a vízbe
— Szép juhász ölbe.

Hortobágyon hangzik
Bamba nyáj kolompja.
Gazda bizza nyáját
Vigyázz kutyájára
S benéz a tanyára.

Ilonka sohajtott
S kinézett ablakán.
Egy-egy furulyaszó
Hangzott el a pusztán,
Szép nyári éjszakán.

„Merre vagy, merre vagy,
Hej szép juhász legény?!
Vigy el engem innen,
Téged szeretlek én,
Hej szép juhász legény!”

Juhász legény pedig
Puszták közepében,
A pásztortűz mellett
Rája gondolt épen,
Égő szerelmében.

És fölkerelkedett
És indult nagy utra,
Maga sem tudta, hogy
Merre, merre, hova,
Hajszra-e vagy csára.

Csendes folyó partján,
Fényes vár tövében
Szegény juhász legény
Furulyázott szépen,
Méla, csendes éjben.

Szép menyecske vár rá
Gyermekek ölében . . .
Hogy uri asszony volt
Elfeledte szépen,
Elfeledte régen. — *Levente.*

Az istenhegyi székely hősleány.

Elbeszélés írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Lóna egy napon követeket küldözött szét az egész Aranyos-székbe, kihirdetve a székely atyafiak között, hogy készítsen minden fegyverfogható férfi annyi nyilat magának, a mennyit hátán elbir,

szekereit tartsa mindenki jó rendben, gyűjtse egy rakásra a mi féltője van, mert nem sok idő múlva baj lesz az országban; olyan nagy baj, a millyent apáink sem értek soha.

A köznép elhitte a csodás leány szavait, mert azok máskor is beteljesültek már s hozzá fogott a készüléthez. . . A szomszéd szászok nevelték őket; mi háborgatja a székelyeket, hogy ugy készülnek a hadra?

Lóna néhány nap múlva ismét szétküldé izeneteit, hogy a ki csak mozdulni tud, kelljen fel és hagyja oda házáat, s minden családjával és barmaival együtt siessen az Istenhegy völgyébe, mert három nap alatt Erdélyben lesz a tatár, s három hét múlva meglátják patkói nyomát Aranyosszéken is.

A székelyek hittek asszonyuknak s felgyülekeztek az istenhegyi völgybe, a szászok még jobban nevelték őket.

Harmadnap betörték a tatárok és legelőször érték a szászokat, azok nem is nevettek azután többet.

Honnan tudta ezt előre Lóna? azt az akkori emberek sehogy sem voltak képesek kitalálni, nem volt még akkor sem hírlap, sem posta, a ki izenetet hordott volna távol országokban történt nagy eseményekről, de még az ember is ritka volt, a ki el tudta olvasni a más írását; csak akkor látta meg az ember rendesen az ellenséget, mikor már a hátán volt.

Néhány év előtt azonban, hogy a tatárok betörték, történt, hogy négy zarándok férfi keresztülutazott Erdélyen, útját innen tovább vive, azon czélból, hogy ők felkeressék azt a nagy Magyarországot, a mellyből őseink Álmos vezér alatt kivándoroltak. Utközben megpihenének Atyás Mózsés uram várában, s elmondák előtte utazásuk czélját. Lóna figyelmesen hallgatta a férfiak beszédét s ha lehetett volna, ő is kész lett volna velök együtt menni. Mikor ismét odább mentek, akkor arra kérte őket, hogy vigyenek el magukkal három himgalambot az ő galambházából s majd ha olyan helyre érnek, a hol elhagyott atyafiak honára találtak, írják fel izenetüket vékony hártýára, kössék azt a galambok szárnya alá s eresszék őket utnak. A himgalamb bizonyosan haza fog találni nöstényéhez s meg hozza az izenetet száz mérföldnyi távoból is.

A zarándokok elvitték a galambokat, s két esztendeig nem hallott felőlük semmi hirt Lóna.

Egy este berepült ablakán az első galamb. Lóna meglelé nála a beirt hártýalapot s örömmel olvasá róla, hogy kettő a bujdosók közül szerencsésen eljutott a magyarok őshonába, hol még egy hatalmas nép él, melly a mienknél sokkal nagyobb, velünk egy nyelvet beszél s emlékezik reá, hogy egy ivadéka egykor elindult Attila örökségét felkeresni. Üdvözlík a távol rokonok a Kárpátok alatt lakókat. Ezt írta az egyik zarándok a Volga partján.

Mintegy félév után megérkezett az istenhegyi várba a második galamb. Az izenet, a mit ez hozott, nem szerzett örömet Lónának. Az volt a hártýára írva: hogy nagy vész közelg a magyarok őshazája felé; Ázsiából Dsingiszkán tatár csordái megindultak a világot végtől végig pusztítani, már ott vannak a határon, s harcziáltásuk hangzik körül. Az ő magyar ország ugy van közöttük, mint tenger közepén a sziget.

Még a hold sem ujult meg ismét, midőn a harmadik galamb is haza érkezett. Ez már levelet sem hozott, de szárnya hegyei és farka tollai el voltak perzselve. Ez már a lángok közül jött, melylyek ő magyar országot hamuvá emészték.

Innen tudta meg Lóna, hogy készülni kell, mert nagy veszély jön, s jaj annak, a kit álmában lep meg.

Tudjuk jól, hogy a szegény szászok, miután e kellemetlen vendégektől meglepettek, maguk vezették őket Ariskáld vezérükkel Magyarországra, és hogy ott mi történt tovább?

Ekkor látták át az aranyosszékiek, millyen böles dolgot cselekvék Lóna, a midőn az országutakat keresztben felszántatta, s bevetteté füvel, és ismét a hol a füvet, gabonát lekaszáltatá, a tarlót felgyújtatta szerte, hogy a mély utakat tele hordatta kövekkel, az erdei ösvényeket bedöntette fákkal; mert most ime kikerülte őket a tatárjárás: a vérszomju csordák nem találtak sem utat, sem emberlakta helyet, sem mezőt, hol lovaikat legeltessék, sem kutat, mellyből itassanak, s nem volt kedvük azon a tájon barangolni, melly először is olyan rosszul fogadta őket.

Azonban egy csoport mongol had hátramaradván a szászföldön, az atyafiak kezdék megenni vendégeiket, s olyan bölesek voltak, hogy felfedezték előttük, miszerint innen északfelé van egy még sokkal boldogabb tartomány, a hol minden ember három ru-

hát visel egymás tetején; sültet, főttet eszik, s a hol az asszony szép karcu, mint a virágszál; sarkig ér a haj: oda menjetelek el.

Ezt nyilván csak azért tették, hogy kelletlen vendégeiket le-
rázzák nyakukról; — tartsák őket már a székelyek is.

Vala pedig a mongol csordának egy kegyetlen és telhetetlen
vezére; a ki egyformán szomjazta a vért, a bort és a szép asszony
csókját; a mi kegyetlen embereknél rendesen együtt jár.

Hogy hívták? nem tudom; abban az időben nem igen ért rá az
ember megkérdeni az ellenségétől a becses nevét; hanem a szépsé-
geért elnevezték őt a székelyek *három orrú khánnak*.

Nem mintha három orra lett volna, de mivel az az egy, a mi
volt, a nagy kegyetlenségtől, vagy talán egyébtil úgy megtalált
nőni, mintha három tisztességes ember orra volna egymás mellé
telve, a mi a pisze orrú mongolok előtt már magában is elég szép
kitüntetés volt rá nézve.

A három orrú khán tehát megmagyaráztatván magának, merre
fekszik Aranyosszék? (már a neve is mutatta, hogy ott aranyos-
ban jár minden ember) elkülde előre vagy ötezer embert szekér-
ezéssel, hogy egyenesen toronyirányában vágjanak egy olyan szé-
les utat valamennyi erdőn keresztül, a melyen egy egész haddal
át lehet vonulni: azután minden csapatostul maga is utánuk indult.

Az atyafiak nyugodt lélekkel látták őket tovább menni; gon-
dolták magukban: az istenhegyi leány úgy is tündér hirben áll,
most vegye elő a boszorkányságát; mutassa meg, hogy mihez tud?
elég szép alkalma lesz rá.

Három nap múlva az istenhegyi várhoz tóduló székelyek azt
a rémhirt hozták oda, hogy a rettentő tatárscorda a három orrú
khán vezetése alatt utat vág magának az erdőkön keresztül, s
egyenesen az atyási vár felé tart.

(Folytatás következik.)

A paraszt és a műveltség.

(Folytatás.)

A csekély paraszt-gazdálkodásnál nem ajánlható eléggé a gyü-
mölcsfák tenyésztése; a szegény ember a gyümölcsből igen szép
pénzt láthat és sokszor döntőleg hat gazdasága súlyegyenének fel-
tartására; és azon egynehány fa, melyet a fiatal gazda felnevel,
úgy tekinthető, mint egy töke, mely neje és nemzedéke számára
az életbiztosító intézetbe betétnék, mert halála esetére, ezen fák
gyümölcsei a legkisebb fáradság nélkül utódai elélésére nagy se-
gítségül szolgálnak.

A földmívelési rendszerbe nem bocsátkozom, minthogy az
helyiség szerint változik, aztán a jó falusi iskolák és tanultabb
gazdák sikeres példái e részben a legjobb tanácsadók; — egyedül
a községek közérdekét illetőleg szükségesnek tartom előhozni:

1-ször. A községi birák feletti ellenőrködést. Hogy ezek vis-
szaéléseket tettek, és sokszor az egész helység elszegényedésének
okai voltak, nem egy példa mutatja.

2-ször Mezei rendőri törvények szigorú alkalmazását; melyek-
hez nemcsak a mezei kártételeket illetők tartoznak, hanem a legelő
külön szakaszokra osztása, és a ragadós nyavalyákban sinlődő
állatok elkülönzése is. Hányszor terjedt el a rühesség, taknyosság
vagy más veszedelmes ragadós nyavalya egy marha által az egész
helység marhájára? mind ez aztán olly nagy kárt okoz a helység-
nek, melyből sok időre bir nagy veszteséggel megmenekülni.

3-szor. Eszközleendő a községi utak jó karban tartása, folyók
vagy patakok szabályozása, vizek lecsapolása; vagy más közös
munkát igénylő javításoknak — a mennyire a község erejétől kitelik,
megtétele. Néha csak egy helyeni rossz út miatt vagy hosszas kerü-
lést kell tenni, vagy félteherrel járni a szekérnek, s mindenkor a
marha kinoztatik, — hát néha egynehány karóból álló sarkantyú
mennyi földet megmentene a vizmosástól? és néha csekély sáncz
ásása által sok posványos helyet ki lehetne száritani, de ezek mind
természeti ősi állapotban hagyatnak, s nem mintha egyes lakosok
a javítás szükségét be nem látnák, hanem hiányzik köztök az ösze-
tartó és rendelkező erő, mely őket vezesse, és e nélkül „ha te
nem, én sem“ forma szavakkal hagyják nyugodni az ősi hibákat.

4-szer. A község állatainak szaporítása és nemesítésére kíván-
tató him állatok jó fajbéli választása, teljes számbani és jól tartá-
sokról gondoskodás nem csekély jelentőségű, sőt az általános gaz-
daság előmozdítására elkerülhetlen.

5-ször. Tüztöltő-szerek beszerzésére, és tüzt-ellenes fedelekkal
való építmód. E részben a cserepszindely-égetés terjesztése, —

ha kormányi engedelem mellett is, szükséges volna, — mert mit
használ e részben a száraz rendelet, ha egyszer mód nem létezik
ezen rendelet végrehajtására? — Magam is láttam, és pedig mező-
városban, hogy a szolgabírói hivattal szemközt a tűz után a há-
zak ismét szalmával fedettek, de mivel fedethettek mással, ha
egyéb anyaguk nem volt?

Mindezen, a községet közösen érdeklő rendelkezések sikeresi-
tésére czélszerűen állítottak fel a kerületi jegyzőségek, — ezen hi-
vatalba alkalmazott egyének tudományossága, szorgalma, erköl-
csisége, és emberszeretete sok, igen sok jót eszközölhet, kik
mintegy lépcső a község és megyei hivatal közt, a község javára
kiadott rendelvények sikeresítői, és egyszersmind a helység kíván-
ságainak és szükségeinek tolmácsolói. — A szolgabírói hivattal
ohajtandó a községek helyzetét figyelemmel kísérni, s a hol lehet,
javukat előmozdítani. A magas kormány intézkedéseiből kitűnik a
szegény parasztság iránti részvét, kíváncsós, tehát, hogy az illető
hivatalnokok, ne a hibák és visszaélések elnézése által, — hanem
akképen törekedjenek a szegénységet pártolni, hogy azok erkölcsi
és anyagi jóléte mindinkább gyarapodjék, e részben pedig szük-
séges, hogy az illető hivatalnok felebaráti és igazság-szeretettel
birjon, s a nép érdekét, a nép körülállásait ismerje, a helysé-
ket személyesen megtekintse, s e szerint a rosznak orvoslására, s a
jónak előmozdítására képes legyen.

Az előadottak által vélem a parasztság jólétét előmozdithatni,
úgy hiszem nem véleményeztem ollyat, mely bárkinek joga, vagy
érdeke csonkításával volna eszközleendő, vagy kivitele a lehetetlen-
séggel volna határos; igyekeztem előadásom által olly módokat
ajánlani, melyek anyagi áldozatba alig kerülnek, sőt inkább vala-
mint a köz, úgy minden egyesek jólétét és lelki nyugodalmát gyar-
apítják, — a kivihetőség sem lehetetlen, mert ehhez nem több,
csak minden személy saját érdekének jó felfogása, s az emberiség
nemes hivatására és tökéletesítésére törekvő lelkes akarat kívánta-
tik. — Isten malasztja és felebaráti szeretet legyen vezértünk a nép
boldogításában; és ha így haladva családunk embertársainkban,
sőt ha jutalmul gunyolódást aratunk is, kiáltsuk üdvöztönnkel
„Uram bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.“

* * *

Ha a figyelmes olvasó fentebbi értekezésemből azt venné észre,
hogy a tanultabb emberekre is hibákat rovak, azon kérdés támad-
hat benne, vajjon miért kell a népnevelésre törekedni, hiszen az
alsóbb osztálybeliek a maguk együgyűségében talán kevesebb hi-
bával birnak, mint a tanultabbak, és ha a külszin nem csal,
sorsukkal elégedettebbek, mint a tanultabb osztály, melynek
sok vágyai vannak? Erre kénytelen vagyok azzal felelni, hogy
én nem pusztá tanítást, hanem nevelést ohajtok, és továbbá a ta-
nultság vagy tudósság nem műveltség, hanem annak csak egyik ré-
sze. Mi tehát a műveltség? Erre szerény nézetemet annál is inkább
kívánom előadni, mivel jelen korszakban leggyakrabban hallani a
legutolsó kaputos embertől és viganós nőtől felfelé mindenkit mű-
veltségről beszélni, és ítéleteiket ez, vagy amaz egyén műveltségé-
ről kifejezni; — hát még a házasulandó fiatalság csak művelt nőt
akar férjhez venni!

Tán csodálatot is gerjeszttek; hogy mer egy falusi gazda a
műveltség tárgyában szót emelni, ki még divatlapot sem olvas, és
annál kevésbé ismeri a legújabb ruha-divatokat, vagy zene-dara-
bokat? Bizony őszintén megvallom, mind ezt nem tudom, — noha
épen nem ártana azt is tudni, — sőt hibámul még azt is elismerem,
hogy nyakkendőmet sem tudom divatosan megkötni, vatermörde-
rem pedig életemben sem volt, mind a mellett mégis fellépek, és
biztat Dávid győzedelme Goliáth ellen — Isten nevében megkez-
dem tehát:

A tökéletes műveltség alatt értem az emberi tökéletesedés és
boldogság legfőbb polczát; mihez kívántatik valamely személy-
nek minden hibától tisztasága, és minden erénybeni tündöklése.
Ezen meghatározásomból következik, hogy én tökéletes műveltsé-
get a gyarló emberek közt nem képzelhetek, s azt egyedül a min-
denható Istenben találom. Itt a földön valamely egyént annál mű-
veltebbnek tartok, mentől több erénye és mentől kevesebb hi-
bája van.

Az erényeket képezik azon tulajdonok, melyek emberi hiva-
tásunk vagy is tökéletesbülésünk kifejlődésére szolgálnak, s mely-
lyek az Isten és emberek előtt kedvesek. Származnak tehát ezek

az embert kiválólag jellemző tulajdonokból, u. m. ész, lélek és szívből.

Az ész kifejlődése által mennyire emelkedett s felvilágosodott az emberiség, s hatalmát mennyire kifejtette, azt látjuk, és még mennyire kifejtheti, azt még nem is képzelhetjük; elméleti képzettség és tudományosság tehát az erényekhez és az emberi műveltséghez tartozik. — A még tökéletlen tudományok felett azonban az ész legfőbb erénye a hit, mely által az Istenben fektetvén bizodalunkat, saját nyugodalunk és boldogságunk az emberiség boldogságával együtt eszközöltetik. Tökéletesedés és boldogság ez a legvégső cél, ezen célra vezető utat a hit világával a bölcsesség elénk tárja. — Mikép élhetek én boldogan, ha nem tudom, nem hiszem, mi a célom? Mikép győzhetem le az utamba gördülő akadályokat, ha nincsen célom, melyért azokat le kell küzdenem? — Anyagilag vegyük, ha valaki gazdag örökséghez bizik, vajjon nem érzi-e magát boldognak a vagyonosság elnyerése reményében? — Vagy vegyünk egy szerető férfit, hogy kedvesét megnyerhesse, az eléje gördülő akadályokat megveti, és daczol minden elemekkel, csak hogy céljához érhesen.

Hát a kiben a hit erős gyökeret vert, ki a mindenható Isten bölcs kormányában bizik, nem ad-e ez legfőbb reményt gazdag örökséghez? nem ad-e legnagyobb erőt az akadályok leküzdésére?

Magam is hallottam, a hit nem szükséges, csak becsületes és jó erkölcsű legyen az ember, — de csupán csak a hit malasztja vezeti és tartja fel ezen jó uton az embert; — mert ha egy ember, kiben hit nem létezik, és csak becsületes és jó erkölcsű akar lenni, — ha ezen jó indulat benne nem méltányoltatik, sőt akadályul szolgál nekie a földi képzelt boldogság elnyerésében, és miatta sanyargatásnak, és inségnek tétetik ki, vajjon mi tarthatja fel őt ilyenkor a jó uton, ha csak nem a hit, az Isten igazságosságában és jutalmazásában fektetett bizodalom; a hit tehát legfőbb kutfeje és támasza az erényeknek.

Azt sem tartom helyes felfogásnak, ha valaki a hit-erkölcsi utat itt a földön gyötrelmekkel és szenvedésekkel megrakottnak állítja, és azt csak a jövő élet boldogsága kedvéért tartja elszenvendendőnek.

Bizonyynal meg kell különböztetni egy egyén boldogsága feletti mások nézetét, az önnön maga nézetét, — csak másoknak látszik az úgy, hogy egy vallásos és jó erkölcsű ember szenved, de azért ő magában nem érez szenvedést, sőt megelégedést és örömet. — A keresztyénség első korszakában elvérzett vértanúkról mondjuk, hogy szenvedtek, holott ők a szenvedésekben élvezetet és boldogságot találtak. — Közelebbi példát vegyünk: A meleg szobában, puha ágyon heverő ember mint hiszi szenvedőnek a fagyón kint tanyázó és éhséggel küzdő katonát, holott ez, ha hazája győzedelméért küzd, a legmegelégedettebbnek, s legkevésbé súlyosnak tartja helyzetét. — A hit-erkölcsi ut tehát a földön sem okoz szenvedést, sőt erőt és kedvet ad a sanyaruságban.

(Vége következik.)

Nagy-Károlyi kath. templom, zárdá és iskola.

Nagy-Károly városában a 18-ik század első negyedében kezdett emelkedni a tudományosság szebb hajnala; midőn a Rákóczy Ferencz által előidézett polgár-háború a szatmári békekötés

után lecsendesedett, és a nyugalomból felvert lakosok ismét élvezhették a béke szelidebb áldásait. Nőttön nőtt örömük, valahányszor dicső emlékü földesurok, Károlyi Sándor gróf, a szintolly vallásos mint tudományos férfiú és kitűnő hadvezér, a szatmári egyezkedésnél pedig hatalmas tényező, leoldván kardját oldaláról, mint szerető atya köztük megjelent.

Ez időkorban, midőn a magyarhoni Kegyesrend Kalazanti sz. József alapítójának szellemétől áthatva, annak fölséges intézményeitől hajsálnyira sem távoznék, s a szelid tudományok után sóvárgó nemzeti ifjuság száma mindegyre növekednék, Károlyi Sándor gróf, Erdőd és Csongrád örökös ura, VI. Károly császár és király belső titkos tanácsosa s lovassági tábornok, a már rég táplált szándokának valóítására elhatározá a Kegyesrendiek megalapítását Nagy-Károly városában. E nemes tervének kivitelére az új szerzetes telep számára az építést megkezdette, s ez oly gyorsan haladt, hogy már 1727-ik évi october 17-én a 12. egyénből álló tanári személyzet N.-Károlyba vonult s kebelében megtelepedett.

Azonban a tetemes költséggel épített társház, s a szelid tudományok terjesztésére alkalmas gymnasium, még nem látszott elég-ségesnek, a nemes grófi család buzgó vallásosságától ösztönözöttetve tovább ment s abban állapodott meg, hogy a Kegyesrendiek szá-

mára még templomot is emeljen, hol a rendtagok az isteni szolgálatot végeznék, az ifjuság pedig hálaimát rebegne s dicsőnekeket zengedezne a Mindenhatónak. Az első alapkö, 1769-ik évben tavaszutó 11-én tétetett le gróf Károlyi Antal által; s bár szakadatlanul nem lehet folytatni a művet, mert több szükséges anyagot messze tájakról kelle hozatni — mégis, némi beldiszitmény kivételével, 1778-ik évben bevégeztetett, s legott Eszterházy Károly egri püspök által augusztus 2-án Kalazanti szent József tiszteletére fölszenteltetett.

A mű valóban meghatározó építmény; külsején, valamint belsején komor méltóság uralkodik. A templom belső boltozata majd oly magas mint külseje, mely

esonka tornyával egyenlő magasságra emelkedik, mint a jelen számunkban közlött kép is mutatja.

Az egész többnyire négyszögű termésköböl van építve (mint némelyek állítják, Ecsedvárának romjaiból) s falának vastagsága a 3 ölet megüti. A templom belül s kívül igen egyszerű; belsején festőkeze soha sem működött, minthogy az tiszta fehér; külsejét pedig az idő viszontagságai sötét barnára festék. E jeles templomra vonatkozólag különös érdemül tulajdonítandó az alapító grófnak az: hogy az építéshez nagyrészt honi művészeket alkalmazott.

Igy p. o. a merész s méltán bámulandó boltívezetek Sieber Ferencz, n.-károlyi építész által rakattak, ki az alapkövet letevő atya halála után Párisba ment, magát az építészetben kiképezdő s hazatérvén, ügyességét a boltozatok összeillesztésében annyira kitüntette, hogy azt minden értelmes szemlélő mesterműnek nyilvánítani kénytelen.

Ekkép a n.-károlyi nép s különösen a kegyesrendiek hálás érzellemmel telének el, hogy a többször említett grófi család mind szellemi, mind anyagi szükségeiről oly jótékonyan gondoskodott; s maig is áldják porait.

Körmendy László.

Nagy-Károlyi kath. templom.

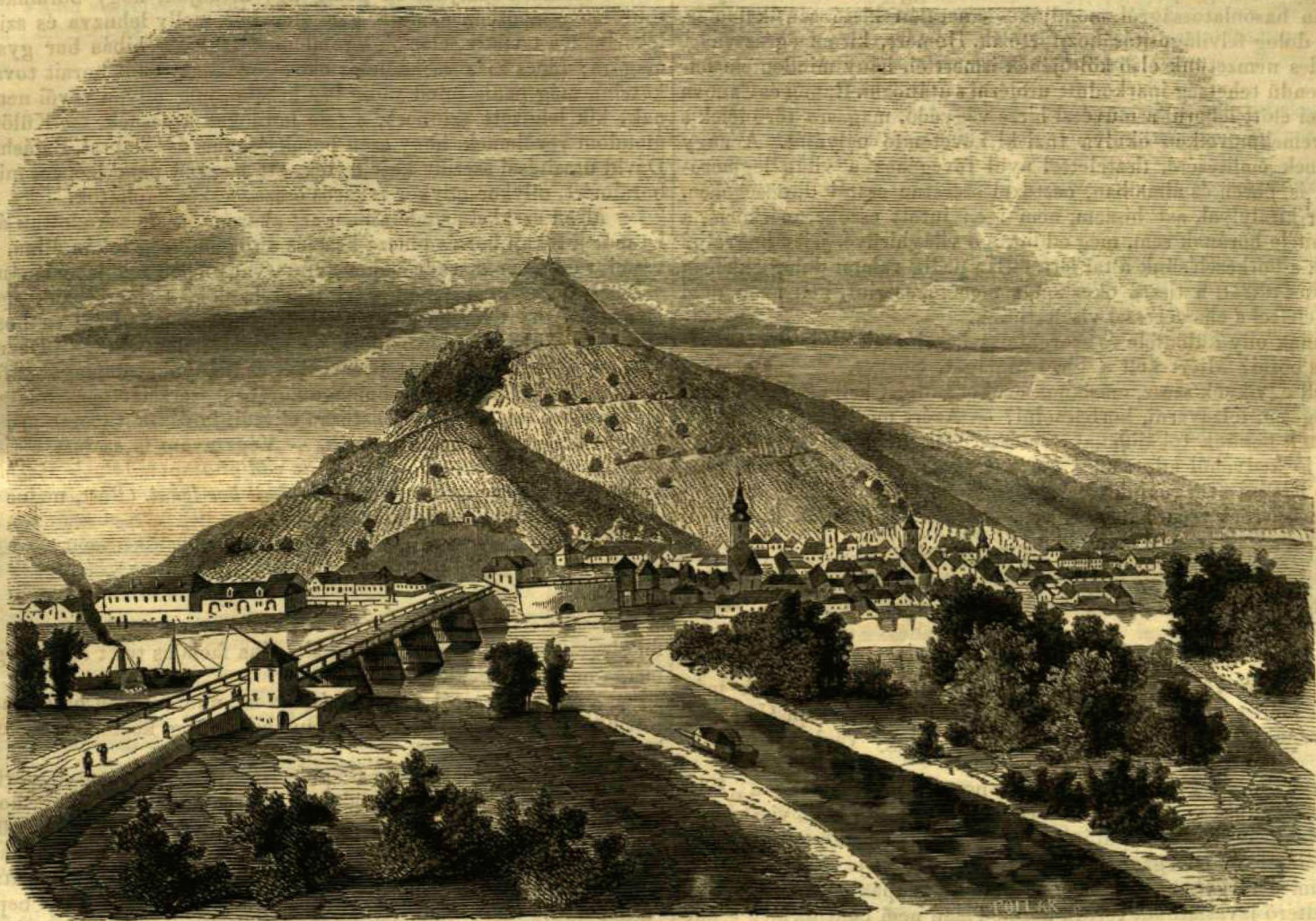
Tokaj és a tokaji bor.

Tokaj világhírű magyar mezőváros Zemplénmegyében a Tisza és a Bodrog folyók összefolyásánál, jó magas hegy alatt, 3500-nál több lakossal. Épületei közt megemlítendők a katolikusok, reformatusok, ágostaiak, n. e. görögök és zsidók ima- és szentegyházai. Van itt nagy sólerakóhely, posta- és gőzhajó-állomás és derék fahíd a Tiszán négy kapura, továbbá több eczet- és igen jeles sörház és pálinkagyár. Híres régi várának romjai a Tisza és Bodrog összefolyásánál láthatók. E város vidéke a világhírű tokaji aszabor hazája, s e vidék az ugynevezett *Hegyalja*. Ez Zemplénmegyében fekszik és kis része kiterjed Abaujba is s a Kárpát ágainak legdélibb fokát képezi, hosszúsága 6—7 mérföld, szélessége 3—4 mfd., összes területe pedig 14 □ mérföldet tesz; de ebből csak mintegy 5 □ mfd. van szőlővel beültetve, mellyen levő szőlőterület mintegy 20,000 holdra tehető. Tokajon kívül következő helységek tartoznak a Hegyaljához: Szántó és Erdő-Horváthi (Abaujmegyében), Golop, Tály, Rátka, Ond, Mád, Zombor, Tarcz, Olaszi-Liszka, Erdőbénye, Tolcsa, Bodrog-Keresztur, Zádány,

A tokaji mai napig csonkítlanul őrzé meg régi diszes nevét, most is a „borok királya“, mint hajdanában, most is olly becses és drága pénzen fizetett, keresve keresett cikk az a világkereskedésben s a nagyok asztalainál, mint régenten. Dicsőítésére most is iveket lehetne tele irnunk.

Azonban úgy hiszszük, mind e dicsőítésre, mind a bor és termelésének jellemzésére czélszerűbb eszközt nem egyhamar találhatnánk, mintha kivonatilag közöljük azon okirat tartalmát, melyet a közelebb lefolyt pesti gazdasági kiállítás alkalmával a tokaji bortermesztők egyik leglelkesebbike, *Mezős László* ur nyújtott be a borbíráló választmányának:

„Az általam kiállított csekély mennyiségű tokaji bor bemutatása által, — így szól Mezős ur — leginkább kettős czélt törekedtem elérni. — Először: hogy édes magyar hazám termény-kiállítási ünnepén, nemzetgazdaságunk ezen egyik legfőbb cikkelye, ne csak másod és harmadik kézen, — mint ez most legközelebb a bécsi kiállításon történt, — (Schwarzer, Lenkey, Scherzer, Leibenfrost, s más kereskedők által) tüntetessék föl; hanem közvetlen általunk *bortermesztők* által fölmutatva foglalja el helyét. És tudatni akarom egyszersmind, az országos kiállításon megjelenhető bel- vagy külföldi vevőkkel azt, hogy az összes Tokaj-Hegyalja vidékén csak az itt kiállított

Tokaj.

Olaszi, Sáros-Patak, Sátorajja-Ujhely, Kis-Tornya. Legfőbb és legjelesebb szőlőfaj itt a formint, ez nem más mint a soproni zapfner és a badacsonyi szőlő. E dicső szőlőfajt Némethonba, sőt mintegy 27 évvel ezelőtt Franciaországba is Lionel vidékére bevitték, hol is a tokajihoz igen közel álló bort ad, melly a csemegeborok sorában nagy szerepet játszik. A tokaji bor jelességét is az értelmes szőlőmivelők csak e fajnak tulajdonítják. Több esztendő óta véve fel a tokaji bor összes termését 12,000 akó aszura és 6000 akó mászlásra tehetni. A régi jó időkben egy átalag (87 itcze) jó aszabor 50—70 aranyon kelt, fiatalabb ó aszu ára 20—40 arany, mászlása 15—20 arany volt. Erdőbényén van a legnagyobb pincze Hegyalján. Csaplovics János azon ritka nevezetességű eseményt jegyezte fel, hogy a rendkívüli időjárással bíró 1813-ik évben a tokaji hegyen kétszer szüreteltek. Ugyanis 1812. őszén a tél és nagy hó korán és hirtelen bekövetkező, a szőlő a hó alatt leszedetlen maradt s csak midőn az elolvadt, 1813-ki február 25-én szüretelhettek, mi ősszel ismét megtörténvén, ez évben Tokajon kétszer szüreteltek. A február 25-ki téli szüretnél a szőlő nem veszté el jóságát, csak színe lett halaványabb, s a must is igen fakó színű volt.

1855-iki és 1856-iki borok azok, mellyek nagyobb mennyiségben kaphatók; s hogy más évek régibb borait a szó teljes értelmében, minden nagyítás nélkül mondom, 24 óra alatt egy jó négy lovas fogattal, a Hegyalja határaitól, mind elszállíthatják. Azért birtam és kívántam magam is, ezen két évet, legtöbb változatossággal és mennyiségben képviseltetni.

Másodszor: töreksem a tisztelt választmányának Tokaj vidékétől ne tálan távolabb lakó, ollyan tagjai előtt, kik hazánk szent földének annyiféle terményei közt, annak legnemesibbikét, a tokaji bort, csak gyártott, s kereskedői kezekben eltorzított csöppekből ismerték, a maga szüzi tisztaságában, és többféle alakjában bemutatni, s tetteleg izelés által meggyőzni a választmányt arról, hogy azon újabb időkben sajgó alól kikerült, borászati, szőlőszeti és Isten tudná miféle, pinczekezelési tanácsokat adó, de többnyire csak theoriai okoskodásokon nyugvó röpiratok vádjá a tokaji bor sokfélesége, s ezen oknál fogva, kereskedésbeli alkalmatlansága ellen; nemhogy annak hibául lenne felrobandó; hanem inkább annak egyik legfőbb utánoszhatatlan sajátosságát teszi, s becsét nevei.

Igen jól tudom én azt, hogy a soproni, pozsonyi, pesti, s más több boryarak, ha kell, akár millió számra egyformásítják butellás boraikat: — de könnyű ám az avatott nyelvnek, gyártmányaik hamisított nedvére reá ismerni. Mert míg ők nem tudnak mesterkéltségek boraiknak, évről évre más ízt, szagot és színt adni, s a gyárban 1827-iki vagy 1836-iki képében kiállított bor, éppen azt az ízt és szagot adja, mit az ezelőtt csak pár nappal czukros

malozsával s cognaccal egybe kevert hitvány lé: addig a nagy mester, a természet, mint mindennel, úgy ezen remek művével is, kedve szerint játsza, ennek ízén, szagán, mint azt az általam fölmutatott csekély példányok is mutatják, folytonosan, évről évre, százféleképen változtat. — S azon borászati czikkek érdemes írói, kik a tokaji bor egyformásításán működnek; akaratlanul teszik ugyan, de ki kell mondanom, a borgyárosok bérenczéül dobták oda tollaikat.

Ha külföldi szakírók beszélnek gyakran badar nyelven a tokaji borról, — mint ezt, ha jól jut eszembe, Juliennél, de másnál is olvastam, — hogy a tokaji bor, mindössze is, csak egy kis hegyen terem, mely köfállal kerítve áll, s annak egyik felét az uralkodó ausztriai felséges Császár, másik felét pedig a muszka czár bírja; csak mosolyoghatna rajta az ember, hanem, midőn hazánkfiak támadják meg hegyaljai borkezelésünket, még pedig gyakran olyanok, kiknek életökben egy hordó tokaji boruk sem termelt, s szemünkre hányják, hogy mi borainkat nem az egész világ által bevett borászati szabályok szerint kezeljük, s szőlőinket nem azon törvények szerint míveljük, az embernek csakugyan kedve jön bosszankodni. — Hiában! — nem tanulhatták ők azt meg a gyakorlat mezején; hogy a tokaji bornak, a világ minden borától eltérő, kezelési szabályok kellenek. — Az emberek közt is el van az félig-meddig ismerve; hogy a lángész, a genie, szabályok és formák közé nem engedí magát szoríttatni; s ha áll ez csakugyan az emberekre; úgy bizonyosan áll, vagy még jobban áll a borvilágban a legnagyobb geniere, a tokaji borra nézve.

Szabad legyen itt egy pár merész hasonlatossággal is élnem, mely ha — mint minden hasonlatosságról mondják — netalán kissé sántikálna is, mindenesetre a dolog felvilágosításához tartozik. Homért, kit az egész világ, s Petőfit, kit edes nemzetünk első költőjének ismert el, hány mindenféle felsőbb s alsóbb rendű tehetség iparkodott utolérni s utánozni. Rafael és Canova örökbecsű művei előtt leborul a művészi hirre vágyódó, magasra törő lélek s hátrahagyott remekműveiken okulva tüzi ki követendő pályáját. A nagy Napoleon nevének említésére, tisztelettel nyul fővegéhez a világ legmerészebb katonája is, ébren és álmaiban, osztozni szeretne csatái dicsőségében. — A tokaji bor-királyyal, azt hiszem, nem igen jutott eszébe, mérközni, a földgolyó semmiféle borának sem, még eddig, s ő világhírűvé, jelen hegyaljai szőlőmívelésünk s borkezelésünk által lett. — Ha pedig valami dolog ekképen érte el a non plus ultrát, a tiszta okoskodás menete szerint, kell azon mód iránt némi tisztelettel s elismeréssel viseltetnünk.

Miért vannak oly különféle és szorgalmas kezelésnek alája vetve a világ minden más borai? Miért kell a hires Malagát, Sheryt, Madeirat sütni főzni? Miért kell egyiknek szesz, másiknak cukor? Miért kell egyiket lehuzni, a mászt töltögetni, felzavarni, korbácsolni? — Azért mert megtagadta tőlök a sors azt, mit nekünk tokajiaknak földészeti fekvésünknek fogva a természet ingyen jó kedvéből adott meg, *boraink edességét, színét, erejét, szagát és zamatát*. Ezt mi nem rójuk föl önmagunknak érdemül, de azért megbecsüljük a természetnek ezen habár ki nem érdemelt ajándékát, különösen

midőn látjuk, hogy minden más borkezelés utoljára is oda van irányozva egyéb bortermő vidékeken, hogy azon mi sajátosságaink, annyira-mennyire, legalább megközelíttessenek. — Pedig a tokaji borkezelés — mit már régen kellett volna mondanom — csak két szóból áll, u. m. „szüretkor jó hordóba, jó pinczébe szűrni, s azt többé nem babrálni!” Nem kell azt töltögetni, nem kell azt lehuzni, elkészítik azt az évek hosszú sorai, s meg lesz benne idővel minden kellék, mit az elkényeztetett emberi iny csak képzelhet. — S ha az idő már eljött, hogy a tokaji bor hordójában tulért (mert a tokaji bornak és szőlőjének is a tövön, nem elég a megérés, hanem tulérés kell), s le kívánczik üvegekbe: azzal ne késsék a gazda, s azon szilárd kis palotájában azután, ha különben jó helyről s fajtából származott, tul éli az örökkévalóságot! — De ebben sem engedi ám magát szabályok szerint igazgattatni; egyik év termése, már két három év múlva, némelyik év termése pedig 10—15 mulva sines készen, hogy azon számtalan különbségeket ne is emlitem, melyeket a vékonyabb és kövérebb boroknál, vagy épen az esszenciáknál figyelembe kell tartani. A mely hegyaljai pinczés gazda ezekhez nem ért, az szőlőjétől szök-jék meg, vagy borain szüret alkalmával adjon tul.

A sok borászati tanácsadás után, próbáltam én már egy pár hordó boromat, nem hegyaljailag is kezelni. Lefejtettem, színig tartottam, lekarikáztam, hogy még a szellő se férjen hozzá, ugyan afféle borokat pedig dugatlan, araszos hiával, seprűjén hagytam. — S mi lett belőlök? Felelet: mindkettő jó lett; mert 12 holdra menő szőlőcskéimben *nincs egyéb fajta, mint formint és gohér*. — Azonban, miután mi boraink kilencz-tizedrészt lengyel és porosz vevők számára szűrjük, ők pedig úgy kívánják, hogy borainkat seprűn és töltetlen állapotban áruljuk, s minden bor, mely lehuzva és színig töltve, s lekarikázva tartatik, előttök a romlani készült és hibás bor gyanuját vonja magára; nincs más teendője az okos gazdának, mint borait továbbra is úgy kezelni, még pedig mind addig így kezelni, míg olyan vevői nem mutatkoznak, kik lehuzott szinbort, s tele hordókat keresnek. — Különben hiában mondom vevőimnek, hogy ezen borok Schams és Chaptal, Balásházy és Szabó Dávid utasításai szerint kezeltettek, ott hagyná őket szépen, míg én seprűs boraimért, olykor-olykor takaros összegecskét kaphatok.

Mind ezekkel azonban nem azt akarom én elbizakodottan állítani, mint-ha már a tokaji bor és pince-kezelés a tökéletesség fokán állna, és semmi kívánni való nem maradt volna fenn, (vagy épen azt javaslanám, hogy más vidékek borai tokaji mód szerint kezelendők, — mert azok ugyan furcsán járnának!) mert hiszen mi az a világon, mi az emberi ész és hosszas tapasztalatok segélyével időről időre ne tökéletesedhetnék? — De mint minden egészséges test, a rajta ejtett sérveket és hiányokat önmagából forrja ki, úgy a tokaji borkezelés is csak önmaga körében szerzett tapasztalatai után fogja hiányait kinőni, s fog oda biztosan eljutni, hová őt theoreticus jóakarói, veszélyes utakon voncozni akarják. — Végszavam is az lesz a tisztelt bizottmányhoz, hogy a tokaji bor, vagy az eddigi alapszabályok szerint fog örökre kezeltetni, vagy megszűnt világhírű tokaji bor lenni. (Pest, május 30-án 1857.) — *Mezősy László*, tokaji bortermesztő.

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

— *Patkányok elleni szerek IV. *)* Sokan talán annak örvendenek már, hogy ez ártalmas féreg egészen ki van irtva legalább a Vasárnapi Ujságból. Ime ismét itt vannak! De most csak azért jönnek, hogy végkép elbucsuzzanak.

Egyéb tárgyaink sürgetősebb természete hozta magával, hogy a „Püspöki gazda” által lapunkban megpendített és számos oldalról kellő viszhangra talált „patkánykérdés” további vitatását elhalasztottuk. Illőnek tartjuk, hogy még mielőtt a jelen félév bevégeződne, e kérdés is végét érje. Nem közölhetünk mindent, mi e tárgyban hozzánk felküldetett, csupán a nevezetesebb s az előbbiektől eltérő javaslatokat tettük közzé. Talán nem bántjuk meg senkinek patkányüző hiúságát, midőn azt mondjuk, hogy *végül maradt a java*. Részünkről azt tartjuk, hogy az alább közlendő számokban foglaltatnak a legjobb tanácsok, melyeket a patkányokra nézve adhatunk:

XIII. *Jászberényből* írja S. J. ur: Immár 12-féle patkány-irtásmód közöltetett a Vas. Ujságban; én is hozok fel egy módját, nem mint magam találmányát, de igen, mint önkénytelen tapasztalatom tárgyát; csodálom, hogy eddig már nem olvashattuk, még jobban csodálnám, ha ezzel — mint a 12-féle mód jobbadán — új betanulni valót mondanék. Ez egyszerűbb, könnyebb, olcsóbb, sikeresebb a 12-nél; ezt mondhatom s hiszem, hogy önök előleg is igazolandnak. És ezen eddig legezészerűbb patkány irtásmód: nem a méreg, mely veszélyes is; nem a szemkísütés, mely embertelen is; nem a más többféle közvetlen kegyetlenség, mely undorító is; nem vegyszert recept, melynek kivitele drága és nehézkes is; hanem — a patkányok legnagyobb számánál is emberséges bánásmódban részesített 5, 6 macska a tűzhelyen. — Ajánlásul tapasztalatom kis történetét is elmondok: Meg voltam én is látogatva patkánynyal; előjöttek szemem láttára, az éléskamrában, sőt a konyhában és csöndesebb szobában is; többek közt a VI-ik szám alatt közölt „phosphor”-os mérget vettem alkalmazásba; mellytől az igaz, egyre döglöttek, de nem pusztultak ki; azonkívül a jó házi kutya is áldozat lett. Csakhamar ismét megszaporoztak, — ekkor 5 macskára tettem szert, és csak ezek pusztították ki s órájuk meg egészen házamat a patkányoktól s egerektől. Nem

főlsleges a patkányirtó macskának, néha faolajas tejet adni, hogy a patkány mérge ne ártson neki.

XIV. Szarvasról *Zlinszky István* ur, miután épen oly elmés, mint avatott bírálát alá vette volna a lapunkban eddig közölt szereket, így végzi levelét:

Egy itteni földbirtokos épületeiben, még saját gyönyörű lakházának padlásán is, annyira elszaporodott e csunya kártékony féreg, hogy alig lehetett pusztításaitól valamit megőrizni, s a zsindelelyel fedett épületek tetején százakra menő lyukakat rágta, hol eső alkalmával százanként jártak ki a tetőre inni, bizalmasan sétálván szemünk láttára. — Alkalmaztuk többféle módot, fogtunk eleven patkányt, kiszurtuk szemeit vagy bepecsételtük, s visszabocsájtottuk társai közé, mind hiába! a patkány nem fogyott. Jöttek vidéki patkányirtók egy nyaláb bizonyítvánnyal, és 80 ezüst ft. díjért ajánlkoztak kiirtani; az alku megkötetett, s másnap a Haliczly J. ur által ajánlott szerrel (I. V. U. 20. számát) megkezdték működésüket; harmadnapra mintegy 60 db. patkány, és két db. öreg sertés lőn az eredmény. Ekkor a lyukak betapasztatván, két nap semmi jelét sem láttuk a patkányok létezésének, és a mesterek tovább álltak a könnyen szerzett 80 pfital. Néhány nap múlva a patkányok kezdték a lyukakat kikaparni, és éltek tovább nyugodtan, s szaporodtak mesés gyorsasággal. — Végre azt tanácsolám az említett földesurnak, hogy engedjen vagy tíz darab *nagy macskát* szerezni, a mit ő helyben is hagyott, és én közzé tettem a faluban, hogy a kinek nagyobb fajta kandur vagy még jobb, herélt macskája van, hozza fel a kastélyhoz, jó áron megvétetik; mire harmadnap a padlások és kamrák körmös örökkel láttattak el — markos kandur és herélt macskák alakjában. — Természetesen az első — a szoktatási — napokban minden ki és lejárás elzárattott, nehogy az új lakók az ismeretlen körből megszökhesse, mindennap friss ételmi szerrel láttattak el, és pedig két okból, először: hogy oda szokjanak, másodszor pedig, hogy passzióból fogdossa a férget, ne pedig éhsége csillapítására, mert ez utóbbi esetben csakhamar megúván a patkány húsát, megcsömörlik tőle, s megszűnik irtani, vagy pedig csak annyit fog naponként, mi éhsége csillapítására elegendő; ha pedig szenvedélyből, mulatságból teszi, egy nap vagy éjjel 40—50 darabot is megöl. — A többek között az egyik kandur a patkánynyal viaskodás közben egyik szemét elveszté, s ebből lett a legdühösebb irtó. Ha így oda szokik a macska, s még minden nap eledellel is ellátta-

*) Lásd V. U. 18., 20., 22. számait.

tik, azon helyet sem éjjel, sem nappal el nem hagyja, mint őrhelyét a jó katonának. — Így szabadultunk meg a temérdek patkánytól, s ezt tartom legsikeresebb módnak kellemetlen vendégeink kipusztítására, s hol jó macskák nagy számmal vannak, nem is igen lehet ott még egeret sem találni. E módot ajánlom én minden embernek, mint legsikeresebb, leggyökeresebb és talán legolcsóbbat a patkányok kiirtására.

XV. Végre Diószegről egy névtelen gazda, megsokalván a dolgot, így fakad ki:

Magyar gazdáink főbaja gyakran, hogy röviden szeretnének gyökeres bajt orvosolni. Hárítsuk el az okot, s megszűnik az okozat. — Az ahhoz értő mosonmegyei német ajku lakosok 5—6 pftért, akár hányszor megmérgezik a patkányt (ez tény), de bizonyosabb sines, minthogy ezen férgek ugyan annyiszor visszatérnek. Tehát legjobb itt a következő tanács: *Tartson kihi saját háza táján rendet, tisztaságot*; ne adjon alkalmat, hogy a patkányok kedvet érezzenek a megtelepedésre; bizza az örökösödést, és patkányirtást elegendő számu, jól táplált macskáira (mert csak ezek éreznek ösztönt a patkánynyal megküzdni). Akkor patkányai úgy nem lesznek, mint nekem, ki viz mellett lakván, ezen férgek egész legióival birtam, dacára a sok próbának. Most azonban a fentebbi ovatosság mellett, mint valódi Nicétást kerülnek (mert Nicetas a patkányok ellene). — Ha mind ezzel keveset mondtam, ám legyen! — A világ csatlalni szeret: a patkány nem. Innen van aztán, hogy míg az ember könnyen hívőségénél fogva adatokat gyűjtöget patkányai vesztére, ezek éles ösztönüknél fogva elmésen kikerülnek mind azt, mit csak távolról is veszélyesnek sejtene; — s a mi veszélyen kívül nyükre van, miként a rák: ha elevenen tesszük eléjük: megfojtják, ha döglötten: felfalják.

Roskadó sárházunk van,
Trágyánk is benn maiglan,
Éhes macskánk telivér,
Patkányt nem fog aranyért! *)

Irodalom és művészet.

+ Vettük a „Törvénykezési Lapok“ mutatójának számát, mellynek összeállítására e lap iránt a legszebb reményeket képes ébresztetni, ennek programja szerint feladata leendő a törvénykezés újabb jelenségeit figyelemmel kísérni és azok ismereténél terjesztőjéül szolgálni. Szerkesztendő *Császár Ferencz*. Juliusban induland meg, s megjelenik hetenkint egyszer, szombaton. Előfizetési díj — helyben és vidéken — a július decemberi félévre 3 pft.

— Heckenast Gusztáv kiadóhivatalából ismét több igen becses művel szaporodott a magyar irodalom. Olly írói nevekkal találkozunk ezuttal, melyek régen birják a köztisztetletet és rokonszenvet s minden további ajánlatunkat feleslegessé teszik.

Itt van legelőször is b. *Eötvös Józsefnek* régen ohajtva várt legújabb regénye. „A nővérek“, két erős kötetben. A ki regényeket szokott olvasni, nehezen fogja várni a legfényesebb magyar írói tehetségek egyikének ez új művét; a ki pedig nem szokott regényeket olvasni, ezen megtanulhatja s megkedvelheti ezt a mesterséget. Ára 4 pft.

Heckenast azon vállalata, hogy *Jósika Miklós* köztetszéssel fogadott s épen azért teljesen elfogyott regényeit új olcsó kiadásban tegye közzé, ismét új szaporodást nyert. Épen most jelent meg „Zrinyi, a költő.“ Regényes krónika a XVII. századból. 4 kötetben. Ára 2 pft, vagyis egy kötetnek 30 pkr. Ki ne akarná ismerni s birni Jósika regényeit?

Szintén ott jelentek meg igen diszes képes kiadásban „Válogatott magyar népdalok.“ Szerkeszti és kiadja *Erdélyi János*. Alig van ember e hazában, a kinek tapintatába e válogatásnál nagyobb bizalmunk volna, mint *Erdélyi Jánosé*, — tudja azt mindenki. E szép könyv legszebb ajándék lesz, mellyet a magyar legény (ha frakkban jár is), kedvesének nyújthat (ha crinolinba és pamelakalap alá bujt is). Ára 1 pft.

Vége innen kaptunk még egy becses kis munkát „Mesék“ czim alatt. Francia után Lovásztól. 60 igen csinos képpel. Ujra szerkeszté *Czuczor Gergely*. Nem új dolgok, de örök becsűek, s maradandó érdeket nyernek a csinos kiállítás és *Czuczor* magyaros átdolgozása által. Ára 30 pkr.

— A sárospataki nyomdából szintén egy becses munkát kaptunk. Ez „Magyarország története“ az olvasókörzség számára. III-ik kötet. Tart. 1607—1635. Bethlen kora. Írta *Pálkövi Antal*. A szerző ezen művének első kötetei méltó elismerésben részesültek s ugyan ezt hívja fel e 3-ik kötet is, melly szintén nem iskolakönyvi szárazsággal, hanem a nagy közönség kelle-

*) A hozzánk beküldött s egyéb ki nem adott javaslatok részint a már közlöttek ismétlik vagy variálják, részint igen keves hatással kecsegtető szöveget ajánlanak. Csapán nőgrádi földbirtokos *Báthly Sándor* ur tapasztalatát említjük még meg, ki miután szintén mindenféle módot próbált volna meg sikertelenül, végre azon gondolatra jött, hogy hom-bárjába s istállójába döglött lofejeket ásatott s tett a patkányok járásába is. Nem sokára csodálkozva tapasztalta, hogy kellemetlen vendégei a szó teljes értelmében mind eltűntek s azóta hirmondójok sem találkozik. Ezen szer jó hatását tapasztalta B. ur a vakandok ellen is. — S ezennél a lapunkban rögtönzött sajtóságot pályázatot befejezettnek nyilatkoztatjuk. Nem volt az országvilágra szóló eszmékkel teljes, de talán hasznosabb, mint némelly hangosan kikürtölt, aranyokkal ékeskedő jutalom hirdetés. Bizonyosan nem egy gazda lesz olvasóink közül, ki ezt el fogja ismerni. A közlött szöveget mi olyanoknak tartjuk mint minden orvosszert, mellyeknek csupán a körülményekhez képest alkalmazva lehet jó hatása s visszasan használva hatástalan maradnak vagy épen ártalmassá válnak. A „Püspöki gazda“ czéjét érte, jutalom díj nélküli pályakérdésének annyi haszna minden esetre volt, hogy némi baliteletet eloszlatott, s a számos gyakorlati tapasztalás közzététele által némellyeknek eddigi eljárását megjavította, másokat előbbi czelszerű nézeteikben csak még jobban megerősített. Arról pedig mindenki meggyőződhetett, hogy még e csapás kikerülésében is nem a leleményes, agyafúrt mesterkélés, hanem a rend, szorgalom, tisztaság és kitartás vezet legbi toszabban célhoz. Azért „mindeneket megpróbáljatok, a mi jó, azt megtartsátok!“ Ohajtjuk, hogy más kérdéseknél szintén illy részvételre akadjunk. Szerk.

mes okulására van írva. Ohajtjuk, hogy hazai történetünk népszerűsítésére szánt ez újabb mű kellő részvételre találjon s a szerzőnek lehelővé tegye, a többi kötetek mielőbbi kiadását is.

M i u j s á g ?

+ *Kassai kiállítás*. Junius 21-én nyiták meg Kassán az ipar-, mű- és természetiek tárlatát, melly — mint írják — mindenesetre kielégítő már csak azon egyetlen tekintetből is, hogy dícséretes előhaladási törekvése mutat. Igen szép mennyiségben volt képviselve a kassai kerület ásványgazdagsága; nevezetesen Mármaros sóját, Sáros megye opálát, Szepes rezét és ezüstjét és Gömör vasát mutatta be. Nevezetes volt Szepes megye ásványvizeit egybegyűjtve láthatni, mellyeket *Zörnlaib* ur küldte be, a kellő vegytanai magyarázatot hozzá csatolva mindegyikhez. Nevezett ur fáradozásaitól lehetlen az elismerést megtagadni. Voltak ezeken kívül még a tárlaton gazdasági s egyéb gépek, ércöntvények, kovácsművek, posztó, porcellán, bőr és végre tokaji és egyéb borok és szeszes italok stb. Van okunk remélni, miszerint a kassai kerület e példáját a többi vidékek is követendik egymásután. A londoni, párisi, bécsi stb. nagy kiállításokból tudjuk, mivel bírnak más nemzetek, lássuk most mit bírnak mi idehaza.

+ A *erdélyi-museum* egyet bizottmánya junius 14-én befejezte működését, melly is abból állt, hogy az egyet szabályait a m. miniszteri leirat megjegyzéseivel öszhangzásba hozta. Az alapszabályok most csak a legfelsőbb megerősítésre várnak. Gr. *Mikó Imre* ő excja pedig intézkedni fog, hogy a gr. *Kemény József*-féle gyűjtemény mielőbb Kolozsvárra szállíttassék, mivel mostani helyiségében csak pusztulásnak van kitéve. Örömmel jegyezzük fel azt is, hogy a nevezett muzeumra az adakozások még mindig szünni nem akaró buzgalommal folynak.

+ Szalontán e hó 1-én leplezék le *Arany János* arcképét. Ez ünnepély alkalmával a casino tánczvigalmat rendezett, saját könyvtára javára. A siker igen kedvező.

— Az *Urházy György* által szerkesztendő „*Magyar Posta*“, mellyről a P. U. mult számában emlékeztünk, jövő júliustól kezdve naponként fog megjelenni.

— *Községörvosok a budapesti kerületben*. „Figyelembe véve az egészségügyi állapotot Magyarországon és segíteni akarván annak bajain — így szól a m. belügyminiszterium 1856 sept. 2-án kelt kibocsátványa — a többi tartományok példájára, a budapesti kerületben a községörvosi állomások rendszerezése elhatározott.“ — Ezen üdvös intézkedés annyiban életet is nyert már, a mennyiben az orvosi kerületek a járási szolgabírók által, a községi előjárókkal egyetértve megválasztották a községörvosi állomások rendszerezését; az orvos fizetése hol nagyobb, hol kisebb bőkezűséggel megszavaztatott. Az állomásoknak pályázat útján betöltése mielőbb be fog következni. Most már csak az kell, hogy kellő pártolásban részesüljön az intézmény a nép részéről is, hogy jó földre találjon ez ujon ültetett csemete.

— Nehány héttel ezelőtt nagy figyelmet gerjesztett Budapesten egy nyilvánosan tárgyalt bünvádi eljárás. A tárgyalás részletei hosszú hasáboakat foglaltak el nagyobb lapjainkban s a közönség folytonos érdeklődéssel kísérte a vádlottak és tanúk férfias magatartását s ügyvédek gondnal dolgozott védbeszédeit. A vád *párociadalra* szólott, mint a mellynek áldozataként említett egy nem régiben meghalálozott fiatal birtokos N-i I. (mi azonban mint a párviadal közvetlen következménye, a tárgyalás alatt be nem bizonyult). A fővádlott egy jó hirben álló pesti ügyvéd Ny-i J-a volt s a másik két vádlott, mint a bajvivók volt segédei, gr. R-y P. és U-n I-r. A több napig folyt tárgyalás eredménye az lön, hogy a törvényszék, tekintetbe véve számos enyhítő körülményt, mind három vádlottat az alsóbb fokú büntetésre ítélte, névszerint az első ügyvédsége elvesztése mellett 4 havi, a másik kettőt 4 heti fogságra. — Legközelebb arról értesítenek a lapok, hogy *Ó cs. kir. Apostoli Felsége* a fentebbi ítéletet legkegyelmesebben egészen elengedni méltóztatott.

— *Egy his czudarság*. Minap egy szegény ember lép be hozzánk, kezében tartva egy az e napi postán érkezett külföldi levelet s benne egy pesti kereskedőháznak fizetés gyanánt küldött 2500 s egynehány forintnyi értékű váltót. Emberünk e levelet feltörve s a nevezett tartalommal együtt az utcán találta s kérdé tőlünk, mi tevő legyen most vele? Legegyeszerűbbnek látszott, az értékes okmányt egyenesen gazdájához utasítani. A becsületes találó azonnal el is indult, meg is találta a nagykereskedőt s a mint később csupa kíváncsiságból megkérdeztük, kapott is az ő sietsége jutalmul — 30 krajczárt!

+ Gr. *Kinsky Themby* nevű kanczája, melly a közelebbi pesti löversenyen a Hunter stakes díjt elnyeré, e hó 18-án a berlini versenyen is egy második díjat (50 Fridrik aranyat) nyert.

+ *Püspökiben* (Nógrádmegyében) a gyermekek közt a *birkahimlő* uralkodik.

+ A *győri olvasó-egylet* könyvtárának rendezése annyira haladt, hogy már a könyvek lajstromát nyomják. A könyvek száma 4000 kötetre megy, és az egylet 130 tagot számlál. Bizony nem sok Győr városában! (nem annyira a könyvek, mint inkább az olvasó tagok száma).

+ *Zilahról* (Erdélyben) rendkívüli olcsóságról panaszkodnak. Innen egy vagy másfél napi járó földre a bor itezéje 40 v. kr. ezen itt fél vedret lehet venni. A tiszta buza nagy vékéja 4 vft; rozs 1 ftt 30 kr., zab 1 ft. 10 kr. málé 1 ft. 15. Ugy hogy ez ár a munkáltatás költségeit sem fedezi. A kápas nem jön egy fton alúl, az étkezést ide sem számítva. Az iparczikkek még most is tartják az előbbi árt. Egy pár bérescsizma most is 5 pft; a guba 8—10 pft. Egyedül az iparos élvezi a helyzet előnyét. Ezenfölül még az adó. A földmivelőnek, ha hasznát ohajt, kissé szűk termést kell kívánnia; mert ha

csak olly bő lesz is, mint a tavalyi, pénzhiány miatt a gazdaember még adóját sem bírja kifizetni.

+ Buniében (Horvátországban), e hó 2-án egy, *Laudon* emlékére építendő templom alapkövét tették le, a régi helyére, melyet egykor *Laudon* építettett. *Laudon* nagy hadvezér volt *Mária Terézia* királyné alatt s Buniében még mint kapitány, sokáig tartózkodott.

+ Az erdélyi vasút részvényesek, az előmunkálatok befejezése költségeinek fedezésére, a részvény 3 százaléka befizetésére vannak felszólítva.

+ A világ végéről. Azt már látjuk, hogy jun. 13-án a világnak nem lett vége; de jó lesz ezuttal arról is megemlékezni, miszerint hamis proféták nem most hirdetik először a világ elmulását, melyből ugyan egy porszem sem léteznék már, ha mindannyiszor nem elmúlt, csak megrázkódott volna, a hányszor előremondák pusztulását. Csak egyet említünk, a legközelebbit. A 16-ik század kezdetén egész Európában hívőkre talált azon hír, hogy ha a világ nem is, de az emberi nem bizonyosan kivesz. És ezt legtöbben özönvíz által hívék végbemenni. *Stöffler* híres csillagász 1518-ban *Károly* spanyol királynak, ki később német császár lett ezen néven V-ik, egy jövendölést nyújtott be, melyben állítá, hogy a *Jupiter*, *Saturnus* és *Mars* bolygó csillagoknak a haljegybani állásánál fogva, a földet általános özönvíz fogja elborítani és pedig az 1524-iki év február havában. Ezt *Károly* is hinni látszott, míg nem *Niphus August* egy iratában az ellenkezőről teljesen meg nem győzte. Mind két irat nyomtatásban is megjelent. De az elsőt többen hitték, nagy félelem fogott el minden szívet, legfőképp pedig a műveltebb osztályokban. *Károly* egyik tábornoka *Rango Veit*, hogy hadseregét biztosítsa, engedelemért könyörgött, azt a nevezett február hóban a magas hegyek tetején tanyáztatni. De kérése nem lett meghallgatva. A toulousi parlament elnöke pedig négy magas kőoszlopra nagy bárkát építtetett, azt megrakatta élelmi szerekkel egész családja számára, s úgy várta az özönvizet. Némelyek félelmükben megőrültek, mások vagyonukat adták el potom áron, s elköltöztek fel a hegyekre várni az özönvizre, a mely azonban nem jött el és cserben hagyá mind a profétákat, mind a könnyen hívőket — épen úgy, mint a mi üstökösünk, mely ha véletlenül még ez évben csakugyan megjelenék, legfőképp egynémelly higvelejü könnyen hívő agyában fogna még nagyobb özönvizet és zavart okozhatni.

+ Ritka természeti tűnemény. E hó 10-én Felső-Stajerban *Mariahof* környékén éjjel holdvilágnál a szivárványhoz hasonló tűnemény mutatkozott, melyet mintegy 3 óra hosszat lehet látni és háromnegyed tizenkettő előtt ismét eltűnt. Míg tartott, a hold és csillagok elhomályosodtak, valószínűleg a levegő felsőbb rétegeiben volt ködréteg miatt, és hihetőleg ez idézte elő az egész tűneményt is.

Vidéki hír.

Nagy-Károly, (Szatmár), jun. 15. (Fegyintézet. Bormérési enyész.) *Tűz- és jégvihar.*) A Nagy-Károlyban eddig fennállt megyei börtön „kerületi fegyintézeté” alakíttatván át, most szigorubb figyelem fordítatik itt a fegyencz testi- és erkölcsi életére. Tanusítja azt egyfelől az egyes börtönök ujonnan s czélszerűen történt kijavítása, kitisztítása; több tiszta és egészséges kórház felállítása s felszerelése, azokban a legnagyobb rend, pontosság s tisztaság behozatala; annyira, hogy a fegyencz, ki talán maga is rondaság fészkében nevedekett; rend s tisztaság megkedvelésével tér innen ismét vissza a társadalom kebelébe. — De sokkal nagyobb horderővel bír másfelől a fegyenczek erkölcsi javítása körül tett ama intézkedés, mellyszerint egy közös imaház állíttatott fel, hol a fegyenczek minden héten egyszer, minden valláskülönbség nélkül, saját lelkeszeik által, erkölcsi, vallási és értelmi oktatásban részesülnek. Ezáltal mindig közelebb jutunk ama rég táplált óhajítás valóslásához: vajha börtöneink ne büniskolák lennének, honnan a csekélyebb vétésegeért elzárt, és még el nem romlott fegyencz, — a megrögzött gonosztevők befolyása következtében, nem ritkán mint tökéletes bűnös, bosszuval telve került ki. A börtön legyen olly javító intézet, melyből erkölcsileg megjobbulva, az elkövetett jogtalanság felett igazi lelki töredelmet érezve térjen ki a bűnös. — Jun. hó 5-én olvastatott fel a városi polgármester által közgyűlésileg a m. kormánynak azon leirata: melly által minden szőlőtermelő fel van jogositva, saját termelését, — ülő vagy álló vendégek részére kimérés kizárásával — peccsét alatt üvegekben eladhatni. — Nem levén a k. engedély részletes magyarázattal kísérve, nehogy a földesuri jogokat különben tisztelhetben tartani óhajtó nép, a kimérés körül teendő eljárásával jogellenes tényeket kövessen el; czélszerű lenne, ha a kormányhatóságok részletes utasítást bocsátanának közre, felvilágosításul: Vajjon a termelő saját termelését csak tulajdon házában s kezelése alatt vagy bárhol és kiáltal — bizonyos ellenőrködés mellett — mérheti-e? — Vajjon szabad-e az ilyen helyeken czéggért kiutni, vagy csak a mérhetési jogot egyszerűen kiutni? — Vajjon, ha a kapun kívül az utazó vagy bár minő fogyasztó az italt elfogyasztja, nem büntetik-e érte valamellyik? .. és ha igen, mellyik lesz a felelős? s ha már — mint a gyűlésben értelmeztetett, — erre nézve a kimérés lenne a felelős, szerintem megfoghatatlan lenne már csak azért is, mert így haragosa által minden órában feleletre vonathatnék. — Alig van levelező, ki tűzveszélyen ne kezdené vagy végezné levelét? fájdalom én sem vagyok e részben kivétel. Városunkban legközelebb két nap alatt három ízben történt gyuladás: hanem a hatóság erélyes közbenjárása, s a nép példás buzgalma által, mielőtt tovább terjedhetett volna, elfojtatott. Biztosítva a három épület közül csak egy volt! itt sem igen ostromolják a biztosítási ügynökségeket, mint másutt. Pedig nemcsak házaink, hanem vetéseink és azzal lelki nyugalomunk megérdemelné azt a kis áldozatot. Ime a másik példa. Épen urnapján a délutáni isteni tisztelet alatt, olly borzasztó jégvihar s égi háború lepett meg

bennünket, hogy a sűrű csattogás, rettentő rázkódás és süvöltő jégzúzó miatt sokan azt hitték, hogy csakugyan a világnak vége. A viharok teszt mes kár nélkül vége lett, mert a jegek csak tengeri szem nagyságúak voltak, de a világ még most is fennáll, s gyönyörködik benne az is, ki azt hitte, hogy ekkorra már, valamely általa soha nem látott darabontban vagy plánetában szemléli e darabokra szakadt szegény földet.

Szerkesztői mondanivaló.

1264. **Törökhalom.** A közlendők sorába van iktatva.

1265. **Egy magyar tanuló és a bécsi leány.** Sok szerencsét mind a kettőnek. Csak olly szörnyű nyelven ne beszéljenek, mint minőt ezen vers mutat p. o. „Hogy mézcsókját Ajkábólre Hömpölygessen” — ez rettenetes! — A többi művek is telvék erőtetett, sajtoltt és csavart kifejezésekkel, mellyek tönkre tehetnék a legszebb költői gondolatot is. Mások ön egyszerűbb tudott lenni.

1266. **Donpierre.** Igen szívesen teljesítenék kívánságát, csupán arra kérjük önt s minden vidéki tudósítónkat, hogy becses közléseit, a mennyire lehet, pusztán feltűnőbb tények s azokból folyó rövid, nyomos észrevételek előadására használják. Hosszabb elmélkedéseknek lapjaink más rovatai állnak nyitva.

1267. **Kálóczfára.** A küldött cikkek el vannak fogadva közlésül. Többször kijelentett elvünknel fogva, a hozzánk érkezett kéziratokat nem küldhetjük vissza.

1268. **Abrahamba. J. G.** — Ha a költemény valóban *Petőfi* ifjúkori műve, érdekeségének bebizonyítására minden egyéb szó felesleges. Kár felhozni *Shakespeare*, *Goethe*, *Beranger* stb. példáit. De nem kívánhatjuk senkitől, hogy illy irodalmi ügyben pusztán szavunknak higgyen, midőn azt mondjuk, hogy ezt a *Petőfi-féle* verset valahol egy régi láda fiókjában találtuk. Azért bizonyítékot, tanukat, még pedig hiteleseket! A dolog igen gyanús és — szinte kedvünk volna előlegesen is egy kis leczkét tartani az illy nem épen elmés álarczba öltözésért.

1269. **A hit megáll stb.** Nem egészen üres, de mégis döcögős rimpengetés. — Ön „rettenetesen fél a kakas-kukorikolástól.” *Péter* is félt tőle hajdanában, de az nem jó jel volt. Hát még mitől fél — a mi nincs itt? Hát a retket szereti-e?

1270. **Hullj szerelmem hervadó virága, stb.** Komoly kedély s becsületes törekvés nyomai — biztatásra méltók.

1271. **Logody Simon.** Azt mondja ön: „e ballada jó hosszú” —; igaz: s azonfelül még „jó gyöngye is.” *Próza* elbeszélés rossz rimekben, vagyis ön szavait használva: „irtózatoss jegesztő látomány.” (Ezt ön persze nem a balladáról, hanem azon állapotról mondja, midőn „ágyuival a bős ellen *Rést* nyitott a bástyán.”)

1272. **Sóhaj.** Hadd idézzünk vagy négy sort:

„Hol vannak ók a hős fiak?
Hol országuk ama áldott hon?
Hol karuk a vasbolyák,
Melylyel győztenek pogányokon?”

Vajjon megérdemli ez a „sóhaj” nevet? Inkább nevezhetnők egy kilyukadt fuvó szaporítlan igyekezetének. Kalapács és ócska vas is van mellette, csak a tűz hiányzik.

1273. **Pista bácsi** — derék legény. Csak gazdagabb volna szegény. — Ez se baj volna, ezen mi sem akadnánk fel. Hanem még azt is olvassuk, hogy „egész falu retteg tőle *Nagyaja* úgy mint apraja.” Ezt már nem szeretjük, hogy rettegjen tőle „nagyaja- és apraja.” Ja ja!

1274. **Pusztai dalok.** Ön újra megküldte őket. A megrögt ts mindenütt E van javitva es-re, a hogy illik. De van ott még egyéb baj is. Ha példának okáért ezt a versszakot kiadjuk:

„Ha velem van cifra nyelvű csákányom,
Jóhet akkor a vármegye, nem bánom!
Nem félek én tizenkét vármegyétől —
Letagadom a főbíró a székből,”

könnyen azon gondolatra jöhetne valaki, hogy holmi titkos ládafiókban *Zöld Marcz* hátrahagyott gyengébb műveit találtuk meg. Pedig nem volna igaz, s csak bajba kevernénk a mai kor egyértelmű poétáját. Kérjük, dugja el azt a verset, hogy valami perceptor meg ne lássa.

1275. **Szent György éjszakája.** Könyüséggel van írva — talán hasznát vehetjük.

1276. **Nehany szo a szülékhez.** Sok igazság, de alapszabán elhibázott dolgozat. Nem lehet a pénznek s vagyonnak olly tulsúlyt tulajdonítanunk, hogy mellette minden egyébről megfeledkezzünk. Ön a szegénységet tartja „minden szerencsétlenség talpkövének.” Mi azt hisszük, hogy nem a szegénység a legnagyobb csapás, mit a gyermekek szüleitől örökölnék (sőt a világ folyása s a napi élet folyását tanusítja, hogy az számtalan esetben még szerencsének, sok szellemi s erkölcsi nagyság kufjének is tekinthető), — legnagyobb csapás a nevelétségek. Ha ezt tartja a szüle szem előtt, a többi lehet jó, hasznos, kíváncs, de bizonyosan mellékes, alárendelt dolog.

1277. **Tolcsvára R. L.** A pénzt átküldtük az illetőnek; reméljük, ohajtott eredményen. — Alkalmat veszünk itt néhány szót elmondani. Egyik vidéki tudósítónknak, úgy látszik, igaza volt, midőn minap azt írta, hogy a közönség megszokta lapunkat választott bíróságnak tekinteni. Egymást érik a hozzánk intézett különféle megbízások s más lapok szétküldése miatti panaszok, mellyek orvoslása tőlünk váratik. Nem pusztán szép szót mondunk, midőn megvalljuk, hogy igen megfeszítve érezzük magunkat e bizalom által; de ki kell nyilatkoztatnunk, hogy egyebet e részben nem tehetünk, mint hogy a panaszos leveleket az illető feleknek megküldjük s az orvosos kiszolgáltatására megkérjük. Többet tennünk lehetetlen, arra meg épen nincs terünk, hogy az illy, sokszor igen erős tollu leveleket, lapunkban lenyomassuk, tudván azt, hogy legtöbb esetben könnyen kiigazítható s gyakran ki sem kerülhető tévedés teszi alapját a panaszoknak, más részről pedig egyéb válfalatok ellenőrzését, szorosabb belügyeikbe avatkozásunkat senki sem ohajthatja tőlünk. Ez végtelen, meddő izetlenkedésekre szolgáltatna okot s elvégre pedig minden vállalkozónak saját érdekében áll hitelének megőrzése. A ki azzal nem törődik, az — mint elég szomorú példa bizonyítja — utóljára is önmaga vallja kárát.

1278. **Erdégh István urnak Erkeserűben.** Önnek reccommandirozott leveléhez a kívül megirt 3 ft. előfizetési díj nem volt csatolva. (Kiadó-hivatal.)

Figyelemztetjük az illetőket, hogy „Szerkesztői mondanivalónk” egy részét ezentul a *Polit.* Ujdonságokban is fogjuk közölni. Oka az, hogy gyorsabbak akarunk lenni, s mert mondandónk sok. Most is elmaradt felénél több.

Szerk.

TARTALOM.

Gróf *Nádasdy Ferencz* (arckép). — *Ilonka*. Levente. — Az istenbegyi székelő hősleány (folyt.) *Jókai Mór*. — A paraszt és a műveltség (folyt.) — *Nagy-Károlyi* templom (képpel). — *Tokaj* és a tokaji bor (képpel). — *Tárház*: Gazdákat érdeklő. — Irodalom. — Mi újság? — Vidéki hír. — Szerk. mondanivaló.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**